

ORATORIJ

VFRANČIŠKANSKEM SAMOSTANU KAMNIK

Beseda oratorij izhaja iz latinske orare – moliti. V okviru cerkvene arhitekture pomeni »molitveno dvorano« ali »hišo za molitev«, »molilnico«, prostor, kamor se ljudje zbirajo k molitvi in bogoslužju. Pojem se uporablja tudi v pastoralih, kjer označuje način skupnega preživljanja prostega časa mladih; nekaj Bogu posvečenih skupnosti ga uporablja v svojem nazivu, tu pomeni specifični način skupnega življenja in dela; uporablja se tudi v glasbeni in govorniški umetnosti, kjer opredeljuje določeno obliko in slog posamezne umetniške celote.

Oratorij se je najverjetneje razvil iz kapel, ki so jih kristjani prvih stoletij postavljali nad grobove mučencev. Vernike je v postavljanje manjših molilnic silila potreba po bogoslužnem prostoru, saj so cerkve sprva stale le v večjih (katedralnih) mestih, torej tam, kjer je bil škofijski sedež. Ljudje na podeželju so gradili manjše stavbe, ki so jih uredili tako, da so se lahko v njih zbirali k molitvi, skupnemu branju in poslušanju Božje besede. Kadar je v njihovo naselje prišel duhovnik, so v teh prostorih obhajali tudi evharistijo.

V zgodnejših pisnih omembah zasledimo tudi prve privatne oratorije. Največkrat v neposredni bližini škofovega bivališča. Škof ga uporablja za redno molitev in neslovesna liturgična opravila. Po razmahu meniškega in kasneje redovniškega življenja so oratoriji tesno povezani s samostani, služijo Bogu posvečeni skupnosti, ki v tem prostoru opravljajo skupno molitev. Največkrat so v tesni zvezi s samostansko cerkvijo ali pa so celo umeščeni v cerkev samo. Sčasoma oratorije vse pogostejše srečujemo po bivališčih premožnega plemiškega sloja, kjer služijo gospodi za redno dnevno molitev. Seveda se v tem prostoru obhaja tudi maša, kadar pride na obisk duhovnik, ali pa je ta prostor namenjen za redno bogoslužje, če zemljiški gospod lahko vzdržuje lastnega duhovnika.

Od zgodnjega srednjega veka naprej pojem oratorij označuje sakralni prostor, ki nima vseh javnopravnih značilnosti župnijske cerkve. Oratorij služi posameznim skupinam ali družinam (samostanskim, plemiškim). V veliki meri ga lahko enačimo s kapelo. Pij-Benediktov zakonik iz leta 1917 je

razlikoval javne, poljavne in zasebne kapele (molilnice), medtem ko veljavni Zakonik cerkvenega prava iz leta 1983 razlikuje samo med oratorijem in privatno kapelo (prim. kan. 1223–1229).

Oratorij (molilnica) je prostor, kjer se frančiškani večkrat dnevno zbirajo k redni skupni molitvi, premišljevanju, marsikdo pa ga uporablja tudi za osebno molitev. Za razliko od samostanske kapele v oratoriju ni shranjena evharistija, zato so običajno postavljeni tako, da so kar se da blizu tabernaklju v samostanski cerkvi.

V Kamniku je oratorij umeščen za glavnim oltarjem cerkve, neposredno nad zakristijo, v nivoju prvega nadstropja samostana. Je približno 70 m² velik prostor, v katerega so ob stene umeščene lesene klopi s sedeži, najverjetneje izdelanimi konec 18. stoletja. Imajo rahlo amfiteatralno postavitve: prislonjene so ob tri zidove tako, da se odpirajo v smeri proti glavnemu oltarju in tabernaklju v cerkvi. Sedežev je 27 in so razporejeni v dveh vrstah. Na sredini je postavljen »legile«. Spodnji del je omara, namenjena shranjevanju liturgičnih knjig.

Nad omaro se na stebričku dviga pult, narejen tako, da je možno nanj položiti knjigo z obeh (nasprotnih) strani, kar omogoča večini molivcev, da vidijo besedilo in note.

V obnovljenem oratoriju je dobil svoje mesto križev pot, delo neznanega slikarja štajerske šole. Postaje križevega pota so bile restavrirane že leta 1991, arhitekt Matija Suhadolc pa je letos izdelal načrte za nove okvire. Zasnoval je tudi nova vhodna vrata v oratorij in oltar, nad katerim se dviga podoba Brezmadežne neznanega avtorja (domnevno Franc Jelovšek).

Restavratorska in konservatorska dela na pohištvu je izvedel restavrator Aleš Sluga, nad vsemi deli pa je skrbno bdela kranjska enota Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije. Obnovo oratorija je sofinancirala Občina Kamnik.

Besedilo: Ignac Navernik
Lektorirala: Marjeta Humar
Fotografije: Aleš Sluga, Ignac Navernik
Oblikovanje: Mihaela Svetek
Izdal in založil: Frančiškanski samostan Kamnik,
zanj p. Boris J. Markež
Tisk: Camera, d. o. o., Ljubljana
Kamnik, maj 2007

